

Спільні ігри, спостереження, радість від можливості бути разом і цікаво проводити час є основою гармонійних стосунків дітей.

ТЕМА: СПЕЦИФІКА РОБОТИ В РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ

ПЛАН.

- 1 Особливості організації роботи
- 2 Комплектування різновікових груп
3. Форми навчання дітей в різновіковій групі.
4. Методика проведення занять в різновіковій групі.
5. Планування навчально-виховної роботи в різновіковій групі.

Література.

- 1 Л.Русан, Г.Колосінська «Різновікова група в дитячому садку» Бібліотека
«Шкільного світу»: К «Шкільний світ» 2007
- 2 Давидчук А.М. Заняття в різновіковій групі дитячого садка – К, 1990
- 3 Давидчук А.М, Тамбовская А.Г. Форми організації навчання в різновіковій
групі дитячого садка» К, 2001

Останнім часом увагу практиків і вчених дедалі більше привертають проблеми виховання та навчання дітей у різновікових групах дитячих садків. Робота у таких групах має певну складність. Від вихователя, вимагається великий такт і майстерність, знання специфіки роботи з різними віковими групами, вміння співвідносити програмові вимоги з індивідуальними особливостями вихованців, здатність розуміти і бачити кожну дитину і групу в цілому. Якість виховання і навчання тут можлива

лиш на основі максимального врахування і використання умов у яких перебувають малята.

Питання про проблему виховання дітей в різновіковій групі цікавить педагогів і батьків. Відповідь можна знайти у спадщині видатного педагога та громадянської діячки С.Русової. Вона визначила мету, з якою влаштовувались заклади для дітей, зміст їх роботи, організацію дітей у них. Науковці і практики сьогодні стверджують, що проблему індивідуалізації виховання найкраще розв'язувати у різновіковій групі. Таких груп стає дедалі більше. Вони з'являються вимушено через проблеми демографічного та соціально-політичного розвитку України. А також створюються спеціально, бо система життєдіяльності дитини в такій групі створює чудові можливості для прояву і розвитку її індивідуальності.

Постійний статус дошкільника у різновіковій групі урізноманітнюється водночас позицією як старшого, так і молодшого серед дітей що важливо для формування соціальних навичок взаємодії, вміння радитись і отримувати допомогу від старших, а також радити і допомагати меншим.

Принцип індивідуалізації виховання дитини не є новим, він має багату історію. Цю ідею у різних формах та варіантах розробляли, сповідували, реалізували педагоги минулого. Зокрема Й. Песталоцці, М. Монтессорі, Ф.Фребель. Питання про те, як розв'язувалися проблеми виховання дітей в різновікових групах в історії педагогіки, цікавить педагогів і батьків.

С.Русова сформулювала певні принципи навчання і виховання найменших дітей, а також способи їх організації «групування» у практиці її роботи доведено найдоцільніший зміст, умови та форми організації

б! навчання дітей використовується в роботі різні виразні засоби.

При вирішенні однієї і тієї задачі в кожній підгрупі можна використовувати різний об'єм роботи. Діти молодшого віку зображують предмети, старші 2 – 4, в молодшому віці передають форму, колір, приближений до натури, старші – передають особливості будови та форми предметів передаючи відтінки.

Ускладнення програмових завдань здійснюється й за рахунок підвищення вимог до техніки малювання, ліплення, аплікації.

Характер взаємодії дітей проявляється в особливостях їх спілкування між собою та здатності узгоджувати свої дії у процесі спільної діяльності. Взаємодія, що ґрунтується на співпраці, взаємній симпатії та прихильності, не лише робить діяльність ефективною, а й сприяє особистісному зростанню кожної дитини групи, тоді як навіть окремі прояви зверхності, домінування, недобррозичливості, агресивності суттєво порушують загальну атмосферу, роблять її тривожною і незатишною.

Роботу з дітьми доцільно проводити в 2 напрямках:

-освітньому- дати уявлення дітям про те, що означає шанувати одне одного та в чому переваги партнерських взаємин. Можна проводити бесіди з дітьми «Я і мій друг», «Що означає поважати людей»

і поведінкову- навчити практично вибудовувати взаємини як з однолітками, так і з дітьми молодшими чи старшими за віком

Скажімо, під час ранкової зустрічі можна щодня проводити тренінги, спрямовані на підтримання добрих взаємин між дітьми. «Доброго ранку», «Я радий тебе бачити», «Ти сьогодні надзвичайно красива» тощо.

поетапний зразок використовують такі ж способи та прийоми роботи.

Вихователь використовує ігрові методи та прийоми, здійснює ігрові ситуації, які примушують дітей діяти вмісті (намалювати вагони для веселого поїзду). Коли у дітей з'являється інтерес до заданої роботи вихователь розподіляє дітей по 2 – старшого з молодшим, вчить здійснювати один малюнок. Пари формує по симпатіям.

При проведенні заняття вихователь повторно враховує використання різних матеріалів для кожної вікової підгрупи. При цьому враховує, що конструювання проводиться з паперу з старшою підгрупою, з молодшою не проводять, а ножиці дають в середній групі. Тут вихователь повторно приділяє максимум уваги тій групі яка працює з новим матеріалом, а іншим дітям – дають матеріал добре засвоєний ними, щоб деякий час вони могли працювати самостійно, без допомоги вихователя.

В малюнку, аплікації діти відтворюють свої враження від предметів, навколишньої діяльності як творчість чим багатше й різноманітніше життя дітей тим більш різноманітні їх роботи.

Планування в різновікових групах.

Вихователі повинні відходити від авторитарної педагогіки до педагогіки співпраці.цей принцип здійснюється під час планування роботи на наступний день. Навчальний матеріал можна розподілити по днях:»День математики», «День зображувальної діяльності», «День театру», День книги», «День музики»

При проведенні занять тема заняття єдина, але програмові завдання різні. Підбір тем здійснюється так:

а! ускладнюється програмові завдання.

виховання і навчання дітей різного віку, їх відповідність особливостям розвитку.

Різновікова група –це група, яка укомплектована дітьми різного віку. В таких групах можуть виховуватися разом діти молодшого і старшого дошкільного віку. Це ускладнює роботу педагогів, однак поєднання в одній групі різних за віком дітей відкриває водночас широкі можливості для міжвікового спілкування.

У практиці зустрічаються два принципа об'єднання дітей в одній групі:

- контрастний за віком;
- і суміжного віку (погодки).

Дослідження показують, що спілкування дітей в групах з контрастним комплектуванням складається благополучніше ніж у групах дітей суміжного віку, які більше конфліктують.

Розподіл дітей на підгрупи залежить від кількості дітей одного віку.

Комплектуючи групи, слід пам'ятати, що віковою підгрупою вважається та підгрупа в якій налічується 5 і більше дітей.Якщо дітей одного віку 2-4 то вони входять до найближчої вікової підгрупи.

Основні принципи комплектування груп базуються на врахуванні:

- вікових ознак
- індивідуальних особливостей
- вікових та індивідуальних характеристик і родинних стосунків.

У комплектуванні на основі вікових ознак утворюються різновікові групи, в яких полегшується здійснення колективно орієнтованого навчання. Однак при цьому складніше розгледіти в кожній дитині індивідуальні

особливості розвитку, вибудувати гнучку систему виховання та навчання.

У комплектуванні на основі індивідуальних особливостей об'єднуються діти від найменшого до найстаршого віку. В таких групах підвищується ефективність здійснення індивідуальної роботи, покращуються взаємини між дітьми, відбувається взаємообмін дитячим досвідом, однак цього можна досягти тільки за умови, коли комплектування здійснюється на основі законів психологічної сумісності дітей. Якщо група формуватиметься хаотично, а педагоги будуть психологічно не готовими, постануть чималі проблеми. При значній наповнюваності груп ускладнюється процес організації життя дітей (малюки мають спати, старші – гуляти). Це вимагає перебудови роботи технічного персоналу, що не завжди можливо. Старші діти інколи стають «няньками» для менших. Це призводить до формування у малюків несамостійності, у старших дітей – до проявів авторитаризму.

У комплектуванні на основі врахування вікових та індивідуальних особливостей утворюються змішані групи дітей близького віку (молодша – середня) відповідно не порушується розпорядок дня проте залишається актуальним кваліфіковане вивчення індивідуальних особливостей розвитку до початку відвідування ДНЗ, під час адаптації малюка.

У комплектуванні на основі родинних стосунків утворюються групи в яких об'єднуються брати і сестри. Серед позитивного – дітям гарантується відчуття захищеності, емоційної безпеки під час адаптації і подальшому відвідуванні ДНЗ. Проблеми можуть виникнути у вихованні в молодших дітей самостійності та

займається вся група, або основну частину проводять з усіма дітьми, але з молодшими закінчують раніше, або проводять заняття тільки з старшою підгрупою, коли молодша не приймає участі зовсім. Пояснюючи матеріал молодшим дітям вихователь спирається на досвід старших дітей. Така організація спонукає до більш стійкого засвоєння знань старшим дітям, підвищує їх авторитет перед молодшими.

Вступна частина заняття організується вихователем або з усіма дітьми одночасно або з поступовим включенням різних вікових підгруп.

В розгляданні предмета, який вони будуть зображувати можуть приймати участь всі діти. Старшим дошкільникам потрібно пояснити, як себе вести: не поспішати з відповіддю, поки не дадуть відповідь молодші діти, якщо вони затрудняються – тоді допомогти. При проведенні обстеження старші діти можуть аналізувати його на відстані, а для молодших необхідно поєднання зорового сприймання з дотиковим.

Проводячи основну частину вихователь повинен зараняє намітити етапи переходу від керівництва однією віковою підгрупою до іншої, якщо діти 4-го р.ж. вперше знайомляться з овальною формою – для цього потрібно проводити обстеження предмета, якщо діти добре виконують завдання, вихователь дає додаткове завдання (намалюй багато яблук, ялинок) та перейти до керівництва підгрупою. В кінці заняття вихователь залучає групу проаналізувати результат діяльності всіх дітей.

Молодші діти аналізують роботу старших, набувають при цьому якогось досвіду, при цьому підвищується інтерес до зображувальної діяльності. В ході заняття старші діти показують як виконати завдання молодшим дітям використовуючи роботу старших, як

В-четвертих – всі завдання, які вирішує педагог вирішуються завдяки виразним засобом: форми, ритму, об'єму, ліній, композиції, пластичності ліпного образу, силуетів, гармонії, симетрії, на кожному віковому етапі діти оволодівають виразними засобами по-різному. Тому і програмові вимоги для кожного віку різні.

5 р.ж. – малюють ліс використовують форму, ритм.

6 р.ж. – передають колорит і композицію.

Вихователь продумує програмовий зміст таким чином, щоб пояснення нового матеріалу проводилося тільки з 1-ю підгрупою, а з іншими уточнюють, закріплюють знання. При поясненні матеріалу молодші діти спираються на досвід старших, якщо заняття розпочинають з дітьми старшої підгрупи – то завдання дають кожній групі окремо, якщо проводиться з усією групою – то спочатку дають завдання старшим, потім молодшим (по казці “Три ведмеді” молодші ліплять мішутку, старші – дорослих ведмедів).

При проведенні занять в різновіковій групі в основному використовують ті ж методи та прийоми навчання, що і в звичайних групах.

Перед вихователем різновікової групи стоїть складне завдання – регулювати тривалість занять кожної вікової підгрупи.

Робота в різновікових групах потребує особливо продумувати хід заняття як розсадити дітей, з якою підгрупою першою проводити заняття. Розсадити дітей краще по підгрупам. Початок заняття можна організувати по-різному: з усіма дітьми одночасно чи з поступовим включенням різних вікових груп. Наприклад: для старших дітей, вихователь розповідає про особливості декоративно-прикладного мистецтва, знайомить його видами, після короткої бесіди заняття декоративного малювання

можливостей старших займатися діяльністю й спілкуванням. Міра опіки старшими дітьми молодших має братися до уваги вихователями й скеровуватися відповідно до реальних потреб та можливостей дітей.

Запропоновані варіанти комплектування є чинним в сучасній практиці українського дошкільця. Визначне місце у виборі принципу комплектування мають посісти особливості дошкільнього закладу, запити батьків та педагогічні погляди вихователів.

Комплектування груп потребує значної уваги до власної професійної підготовки всіх працівників ДНЗ, особистісних якостей, системного підходу до вивчення дітей. Планування роботи, придбання відповідного обладнання, ігрового інвентаря та навчальних посібників. Першочерговим завданням є підвищення професійної майстерності педагогів, їх уміння здійснювати індивідуальний підхід до дітей. Значно підвищується і функціонально змінюється педагогічна тактика помічника вихователя, який повинен стати не технічним працівником, нянею чи прибиральницею, а справжнім педагогом. Саме помічник вихователя повинен продовжити і підтримати вихователя в розвитку дитячої особистості, допомогти у проведенні занять, в роботі з підгрупами та індивідуально. Це потребує і спеціальної підготовки помічників вихователів як педагогів.

Навчальний процес у різновікових групах здійснюється на основі єдиної для всіх дошкільніх закладів програми. Використовуються фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчання.

В таких групах здійснюється 3 форми навчання:

- 1) Заняття з кожною підгрупою окремо.
- 2) Одночасні заняття з підгрупами, але по різних видах діяльності.

3) Одночасні заняття з різними підгрупами в одному виді діяльності, але з різним програмовим змістом.

Такі форми навчання мають як позитивні так і негативні сторони:

Позитивні – вихователь більш приділяє уваги деяким дітям, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості. Поетапний контроль дозволяє педагогу тут же вносити корективи в процес навчання.

Негативні – 1. Під час навчання діти знаходяться в групі, тут відволікає тих дітей, які вже розпочали заняття.

2. Вихователь тратить значне більш часу на занятті підгрупами, чим буде проводити заняття одночасно і усіма підгрупами.

3. Індивідуальні форми керівництва не формують у дітей навичок роботи в колективі.

1. Самий кращий варіант, коли в групі діти одного віку та декілька дітей іншого. Тоді вихователь має змогу повністю використовувати традиційні форми та методи роботи з дітьми по зображувальній діяльності.

2. Одноразові заняття з підгрупами, але по різних видах діяльності – ІЗО + ФЕМУ + розвиток мовлення. Така форма економить час на заняття, але доставляє труднощі вихователю, так як вона не може рівноцінно керувати підгрупами, бо різні види занять потребують різної участі вихователя (більше уваги приділяє ФЕМУ ніж ІЗО). В результаті чого можуть закріпитися неправильні уміння та навички.

3. Найбільш ефективна форма навчання – однотемні заняття в одному виді діяльності з різним програмовим змістом.

Вихователь має змогу зосередити увагу на одному виді діяльності, крім цього полегшується підготовка

дидактичного матеріалу та обладнання, скорочується час на проведення занять.

Проаналізувавши “Програму” можна простежити, що на протязі року діти кожної вікової групи зображують одні і ті ж предмети та явища навколишньої дійсності, але вирішуються різні зображувальні завдання.

(В молодшому дошкільному віці діти зображують яблуко передають його узагальнену форму, колір, а в старшому віці передають вже характерні особливості, відтінки).

В ліпленні – молодші діти ліплять огірок, передають його овальну форму, старші діти – передають характерні деталі: пухирці наліплюють, користуються стекою.

Плануючи однотемні заняття вихователь вирішує програмові завдання для кожної вікової групи по декільком напрямкам. По-перше, організовує заняття з одним змістом для всіх вікових підгруп, але вирішує різні вимоги до виразності, технічній стороні малюнків, ліплення чи аплікації (молодші діти – квіти та листя зображують мазками, а старші передають характерні особливості квіти, листя, використовують різні матеріали – молодші – малюють олівцями, гуашшю, старші – аквареллю, пастеллю. 4 р.ж. (курча, старші діти – курочку та петушка).

По-третє пропонує виконати завдання на одну і ту ж тему, але в різних видах діяльності малюванні, ліпленні, аплікації відповідно кожній віковій підгрупі.

Малюють всі підгрупи за мотивами казки “Колобок” молодша група – зображують ліс, дорогу по якій котиться колобок, старші ліплять звірів, які зустрілися з колобком.

Це дає змогу відкрити дітям більш повно художньо – образні потреби кожного виду діяльності.